

GROENBLADGROENBLAD

Gezamenlijk periodiek van IVN en KNNV regio Leiden

oktober 2024

IVN, Instituut voor natuureducatie & duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft IVN 174 plaatselijke afdelingen. Circa 25.000 leden en donateurs zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten voor jong en oud, zoals excursies, cursussen, tentoonstellingen en lezingen.

IVN op Internet:
www.ivn.nl/leidseregio
Kopij via e-mail:
hanstermors@xs4all.nl

Mutaties IVN
Adreswijziging of opzegging aan
Astrid Veerman,
T 06-83.38.65.23
ivnleiden@hotmail.com,
IBAN-nr. NL88 TRIO 0197 9101 73.

Vertrouwenscontactpersoon: Sonja Meijer, Tel: 06 37005024, scmeijer@gmail.com

Bestuur en werkgroepen (alfabetisch) met coördinator, IVN-afdeling regio Leiden

<i>Bestuur:</i> Wietse Roodenburg (<i>voorzitter</i>) T 06-86.60.52.25 wietseroodenburg@gmail.com	<i>Actieve Natuurtochten (WANT)</i> Sonja Meijer T 06-37.00.50.24 want.ivnleiden@gmail.com	<i>Lentevreugd</i> Jennie van Rhijn T 06-37.42.08.38 lentevreugd.ivnleiden@gmail.com
Ant Brandenburg (<i>vicevoorz. intern</i>) T 06-27.85.66.03 ant.ivnleiden@gmail.com	<i>Agrarisch Natuurbeheer</i> Johan Kieft T 071-88.77.694 jjkieft@ziggo.nl	<i>Merenwijk</i> Ant Brandenburg T 06-27.85.66.03 ivn.merenwijk@gmail.com
Astrid Veerman (<i>secretaris</i>) Tel: 06-83.38.65.23 ivnleiden@hotmail.com	<i>Beleef de Natuur</i> Dorine Meijer ivnbeleefdenatuur@gmail.com	<i>Natuur in Dynamiek</i> Rudi van Venetië rudi.vanvenetie@gmail.com
Nico Stoffels (<i>penningmeester</i>) T 06-29.57.57.84 penningmeester.ivn.leiden@gmail.com	<i>Cronesteyn</i> Sjoerd Luiten T 06-11.88.89.34 sjoerdluiten@hotmail.com	<i>Oegstgeest</i> ivn@mecoegstgeest.nl
Herman Breepoel T 06-57.03.08.30 hermanbreepoel.ivn@gmail.com	<i>Duincursusgroep</i> Wim van der Ham T 06-20.02.53.37 ivnduin@gmail.com	<i>Onder water in Leiden</i> Aaf Verkade T 06-50.29.85.72 aaf@stadsgrachten.nl
<i>Website en ledenadministratie</i> Ria Fijn van Draat T 071-52.10.887 ivnleiden.website@hotmail.com	<i>Excursies op verzoek</i> Sietske van der Horst sietskevanderhorst@live.nl	<i>Op je Gezondheid</i> Bep van Houten T 06-29.05.27.59 bepvanhouten@xs4all.nl
<i>Redactie Bladgroen</i> Hans ter Mors T 071-36.17.521 hanstermors@xs4all.nl	<i>Groene Boekenwinkel</i> Wendy Opstal en Fanne Sophie Doeven degroeneboekenwinkel.ivn@outlook.com	<i>PR en Communicatie</i> Ant Brandenburg T 06-27.85.66.03 ant.ivnleiden@gmail.com
Peter van den Berg T 06-18.21.03.79	<i>Historische Begraafplaats Groenesteeg</i> Madelène van den Berg at.groenesteeg@gmail.com	<i>Strand (ook cursus)</i> Maya de Veer T 06-42.81.56.78 ivnstrand@outlook.com
<i>Ontdek Natuur met Citizen Science</i> (IVN, KNNV en Naturalis) Maddy van Holland T 071-54.22.282 maddyvanholland@ziggo.nl	<i>Landgoederen</i> Romke Viet T 06-53.75.40.46 romke.viet5@gmail.com	<i>Tuinen Natuurlijk! cursus</i> Jolanda de Vries T 06-23.12.93.44 tuinnennatuurlijk.ivnleiden@gmail.com
	<i>Leiderdorp</i> Wouter Gerstel T 071-58.96.392 woutergerstel@gmail.com	<i>Vogels (ook cursus)</i> Caroline Grimbergen ivnvogels@gmail.com

Sluitingsdatum Bladgroen 25'1:	24 december 2024	<i>Zomeravondwandelingen Duin</i>
Sluitingsdatum Bladgroen 25'2:	1 mei 2025	Herman Doornebal
Sluitingsdatum Bladgroen 25'3:	1 oktober 2025	T 0252-37.51.60 h.doornebal@ziggo.nl

Inhoud

- 01 Voorpagina: zie *Bij het voorblad* (hieronder)
- 02 Colofon IVN
- 03 Inhoud
- 03 Bij het voorblad: Aandacht voor en van de vos
- 03 Van de voorzitters IVN en KNNV
- 04 Interview met Marian Kathmann
- 06 Programma werkgroepen KNNV
- 09 KNNV-Natuurexcursies over van alles en nog wat
- 10 Nieuwe dekselplaten zoutkistenroute stralend onthuld
- 11 Christelijke flora

- 12 Helpers gevraagd voor tellen parkieten
- 13 Tweeluik libellen in Meijendel
- 14 Natuur en haiku's
- 16 Groene oase op jouw bedrijventerrein
- 17 Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV
- 22 Mutaties ledenadministratie KNNV
- 23 Colofon KNNV
- 24 Brasem Schimmelpenninck (zie ook blz. 10)

Verantwoording foto's: uit eigen archief, tenzij anders vermeld

Bij het voorblad: aandacht voor en van de vos

De laatste jaren is er heel wat te doen (geweest) rond de wolf. Telkens haalt de aandacht vóór en tegen dit dier zelfs het landelijk nieuws. De een ziet de wolf het liefst uitgeroeid en de ander gaat tot de hoogste rechtsinstanties om te vechten voor elk levend exemplaar in Nederland. De oorzaak lijkt te liggen bij de aandacht van het dier zelf en wel die voor 'ons' vee. Maar in werkelijkheid is het een kwestie van instincten, niet alleen van de wolf maar ook van bijvoorbeeld de schapen die als gevolg van doorfokken door de mens 'onnatuurlijk gedrag' zijn gaan vertonen: ze zijn minder bang voor honden en kunnen zo - in het bijzijn van de wolf - zelfs met gevaar van eigen leven nog gaan kijken bij een gedood familielid (zie Natura, het landelijk blad van de KNNV, van september 2024, blz.6 en volgende, of bezoek:

<https://natura.knnv.nl/nieuws/zeven-misvattingen-over-de-wolf/>). Dit bracht me op de vraag: hoe zit dat eigenlijk met de relatie mens - vos? Ook de vos heeft een instinct voor moordlust (menige kippenren kan daarvan getuigen). Vossenaandacht richt zich onder meer op het veroveren van voedsel. Daarbij heeft het dier van nature ook een behoorlijke vrees voor mensen. Toch komt het tegenwoordig steeds vaker voor dat vossen mensen volgen en zelfs bedelen voor voedsel. De vos op het voorblad bleek daar duidelijk op uit. Hoe zou dát komen? Aandacht is in de natuur cruciaal en niet in het minst ook aandacht voor het omgaan met aandacht!

Jan Westgeest

foto: Lara Westgeest (die geen vossen voert)

Van de voorzitters

Van de voorzitter IVN

Ik ben onlangs verhuisd. In de tuin van de burens staat een boom. Een monumentale boom, heel indrukwekkend. Het is de dikste zomereik van Zuid-Holland, wel twintig meter hoog. Voor de duidelijkheid, de bruine beuk op de begraafplaats Groenesteeg is dikker, maar niet ouder. Ik kan deze eik bewonderen vanuit mijn keukenraam, en met de herfst de bladeren op mijn pad verwijderen.

Het is dus een zomereik (*Quercus robur*). U weet wel. Met een blad dat onregelmatig is gelobd, met drie tot zeven diepe bochtige insnijdingen. De bladsteel is kort (1-9 mm) en de bladvoet hartvormig. De eikels staan op vrij lange steeltjes (de eikels van de wintereik hebben die steeltjes niet). De eik heeft zich sinds de laatste ijstijd vanuit Zuid-Spanje, Zuid-Italië en het zuiden van de Balkan naar het noorden over Europa verspreid en staat nu ook bij de burens. De omtrek van deze enorme boom wordt regelmatig gemeten en heeft een omtrekgroeisnelheid van 2 cm per jaar. De omtrek is nu 5,40 m op 90 cm hoogte en is dus beduidend dikker dan de Jan Wolkersboom, ook een zomereik. Veel eiken worden, indien de mens ze de kans geeft, 300 tot 400 jaar oud, een kleiner aantal haalt 500 tot 900 jaar. De boom bij de burens is meer dan 300 jaar oud en heeft dus al heel wat meegemaakt. Ik kan daar ademloos naar kijken, en neem snel de geschiedenis van de laatste driehonderd jaar door. De dikste zomereik van Nederland heet "Dikke boom" en staat in Gelderland op landgoed Verwolde te Laren. Deze boom heeft een stamomtrek van 7,70 m met een hoogte van 25 m. Deze eik is 440 tot 450 jaar oud! Een tijdgenoot dus van Willem van Oranje. In de omringende landen staan echter vele dikkere eiken, met een stamomtrek tot 12-14 meter.

Interessant is, dat de eik een speciale rol speelt in de geschiedenis van vele Europese volken. De Germanen vereerden de eik als heilige boom van de dondergod Donar. Aan de voet van

Afbeelding door Wim Brinkerink

heilige eiken vonden rituele bijeenkomsten plaats, werden doden begraven en offers gebracht. Ik heb de buurman daar nog niet op kunnen betrappen. Ook verschillende andere volken, waaronder de Kelten, Grieken en Romeinen, vereerden een met de eik verbonden dondergod. Dit had te maken met het gegeven dat eiken vaker en duidelijker zichtbaar worden getroffen door de bliksem. In het oude Griekenland was de eik aan de oppergod Zeus gewijd. Deze sprak zijn wil uit via het ruisen van de bladeren. Ik leerde in de IVN-gidsenopleiding hoe bijzonder het is om stil te zijn. Stilte is onmisbaar. In stilte ligt het antwoord. We oefenden dat in de vroege ochtend in het Panbos, waren verwonderd en beseften dat als we goed luisterden we veel kunnen leren van de natuur. Ik zal deze eik dan ook moeten aanhoren. En uit de buurt blijven bij bliksem.

Wietse Roodenburg

Van de voorzitter KNNV

Een voorwoord onder tijdsdruk dit keer, want morgenochtend vroeg vertrekken we naar de Rhön, volgens kenners een prachtig landschap met veel natuur, zo'n 530 km oostzuidoost van Leiden. We gaan daar een week lang paddenstoelen zoeken en hopen er veel soorten te vinden die we in Nederland niet of niet vaak tegenkomen. De bodem is deels kalkrijk en er is veel minder stikstofellende dan in Nederland, dus de kans is groot dat we bijzondere dingen vinden. Dat maakt die buitenlandse paddenstoelenwerkweken altijd zo verrassend.

Hier in Nederland komen de paddenstoelen pas net op gang, op zich vreemd want het weer van deze zomer was erg paddenstoelvriendelijk, om het maar even positief te zeggen. Maar ondanks alle regen stond er tot afgelopen week maar heel weinig. Soortenlijstjes waren 60 tot 80 % korter dan die van vorig jaar in dezelfde gebieden in dezelfde periode. Van insectenmensen hoor je ook heel wisselende verhalen: sommige soorten doen het slecht, andere juist onverwacht goed.

Graag wil ik jullie aandacht vragen voor de ledencontactavond op woensdag 30 oktober. Jullie zijn uiteraard allemaal welkom om te komen luisteren, maar natuurlijk hebben we ook behoefte aan vertellers. Dus, als je wat leuk te melden hebt, schroom dan niet om dat te doen. Uitgebreidere verhalen zijn uiteraard ook welkom. We zorgen voor een laptop en een beamer.

Die avond beginnen we met een heel korte Algemene Ledenvergadering. Dat is nodig om de nieuwe statuten die we ook op de afgelopen ALV al besproken hebben, definitief vast te stellen. Wat mij betreft zijn we daar in een kwartier mee klaar.

Een van de leuke dingen die ik in die statuten las, is dat de Leidse afdeling in 1902 is opgericht, hetgeen betekent dat we in 2027 al 125 jaar bestaan. Dat willen we als bestuur zeker niet ongemerkt voorbij laten gaan. Gelukkig hebben we nog even de tijd om na te denken wat we willen organiseren.

Rest mij nog jullie een heel fijne herfst toe te wensen met veel natuurplezier.

En hopelijk tot 30 oktober.

Leo Jalink

Interview met Marian Kathmann

We hebben bij IVN Leidse regio veel leden die heel lang lid zijn en een enorme bijdrage hebben geleverd aan onze afdeling. We laten ze graag aan het woord in een aantal interviews. Het worden mooie verhalen van mensen die opgroei(d)en met de natuur en die hun passie en kennis willen doorgeven. Dit tweede interview in Bladgroen is met Marian Kathmann, een erelid van de IVN Leidse Regio. Hoe kijkt zij terug in de tijd, maar ook vooruit?

Als introductie, Marian, een stukje van jouw persoonlijke verhaal. Je bent opgegroeid in hartje Rotterdam, maar met een grote tuin. Wandelen in de vrije natuur was vooral iets voor de zomervakantie in Zuid Limburg. Jouw vader was een voorbeeld van het stil genieten van uitzichten en het voelen aan oeroude stenen. Met jouw moeder kweekte je plantjes en voerde je tuinvogels. De schooltuin was het begin van liefde voor tuinieren. Het zal de lezer van Bladgroen niet verbazen dat Marian de "IVN-Moestuinentexpert" was in de educatieve filmpjes van de moestuintjesactie van Albert Heijn. Gepassioneerd kan Marian praten over de stadsnatuur, wat ze beschouwt als van levensgroot belang. Ze is altijd druk, maar fietsend door Leiden komt ze tot rust en ziet

van alles. Natuur- en milieueducatie blijft haar passie. In 1978 heeft ze de IVN-natuurgidsenopleiding gevolgd en ze werd in 1981 docent. Elke opleiding daaropvolgend was Marian een vaste docent. In 1982 werd ze aangenomen bij de gemeente Leiden als medewerker Natuur-en milieu-educatie. Zij werd in 2017, voor al haar vrijwillige inzet voor de natuureducatie, benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau. Nu na meer dan 42 jaar nam Marian onlangs afscheid bij de gemeente Leiden en begint ze aan haar welverdiende pensioen. Bij haar afscheid werd haar de prestigieuze Jan van Hout Penning toegekend, de hoogste onderscheiding voor ambtenaren in Leiden. Deze penning symboliseert uitzonderlijke dienstbaarheid aan de stad Leiden. In een uitgebreid artikel in de Sleutelstad zijn er een paar zinnen die mij opvallen. "Een baan als schoolbioloog was mijn grootste wens" zegt ze. En dat heeft ze waar gemaakt. Generaties kinderen, vrijwilligers, studenten en leraren heeft zij natuurbeleving bijgebracht, altijd met dezelfde passie en liefde. "De Natuur is voor haar een roeping. Is er iets met groen in de stad, dan zul je Marian daar zeker treffen". En zo is het! We zijn trots en dankbaar voor haar inzet en enorme energie.

Je hebt vele jaren les gegeven aan honderden leerlingen, studenten en volwassenen. Wat heb jij kunnen leren van de natuur?

Ik leer elke dag weer nieuwe dingen en ik ben me nog steeds aan het ontwikkelen. Natuur maakt me gelukkig. Dat gun ik anderen. De afstand tussen mens en natuur is echter nog steeds te groot en dat moeten we veranderen. En dat begint bij kinderen. Daar ligt mijn passie en de sleutel wie ik ben. Ik ben vooral van het contact tussen mens en natuur.

Welke veranderingen in het gedrag van mensen zijn je opgevallen in het kader van natuureducatie?

Een schoolgroep is vaak moeilijker te bereiken dan vroeger. De kinderen kunnen zich moeilijk concentreren en sommigen gedragen zich vanaf groep 6 al als pubers. Dat maakt het voor een natuurgids wel lastig. Daarom is het belangrijk om jonge kinderen mee naar buiten te nemen. Bij hen is de interesse er van nature en die kunnen ze vasthouden als ze vaker natuureducatie krijgen. Een kind hoort op te groeien met natuur, en dat lijkt vaak niet het geval. Ik hoop dat ze gaan voelen dat ze deel uitmaken van de natuur. Gelukkig kom ik kinderen tegen die verwonderd raken en meer willen weten en ouders en leerkrachten die dat willen bevorderen. Wij zijn van Beleef de Natuur. Maar ook het gebruiken van de ObsIdentify-app om dieren en planten te herkennen past daarin! Onze IVN-afdeling speelt een belangrijke rol. We hebben veel goede mensen, allen met hun specifieke kennis en kwaliteiten. Dat we zo goed zijn, hebben we aan elkaar te danken.

Tijdens het gidsen wil je de nabijheid tot de natuur overbrengen aan de deelnemers. Maar er zijn altijd weer uitdagingen, vind je niet? De natuur in met volwassenen is leuk, maar met kinderen starten in hun eigen woonomgeving en ook eens naar het Bewaarde Land is nog mooier. In het verleden werd er in Leiden meer buitenonderwijs gegeven in alle groepen 1-8. Veel van het aanbod werd wegbezuinigd en afgebouwd naar een vorm met alleen adviseur en stimulator. Het was ook het onderwijs zelf dat het liet afweten en minder intekende op activiteiten: geen ouderhulp, geen vervoer, andere prioriteiten e.d. Gelukkig is een deel van de NME-activiteiten overgenomen door educatieve partners zoals Stichting Naar Buiten! en Natuurwijs die werken als ZZP'ers en dus uiteraard meer geld vragen. Scholen hebben dat geld soms wel of ze moeten hun gelden nog anders verdelen. IVN'ers die overdag tijd hebben, doen ook veel aan natuureducatie voor het onderwijs. Denk aan de vrijwilligers van MEC-Oegstgeest, de Leidse Schooltuinen, het Bewaarde Land, en veel mensen die meehelpen bij Naar buiten! We kunnen nog meer doen en daarom is het goed om regelmatig een IVN-Jeugdbegeleiderscursus te geven. Of misschien weer een Jeugd natuurclub te beginnen, als ik medestanders kan vinden.

Ouders en grootouders spelen een bijzonder belangrijke rol in natuureducatie. Hoe loopt dat? Wisselend. Opvoeders

hebben een belangrijke rol te vervullen. Een moeder die mij vraagt naar mogelijke natuuractiviteiten voor haar kind, maakt me blij. Die moeder stimuleert en verdient een pluim. Mijn opvolgster Saskia van de Klundert heeft me ooit verteld wat haar antwoord is als een kind zegt dat ze bang is voor spinnen en dat ze dat van haar moeder heeft. "Veel moet je aannemen van je moeder, maar dit mag je gewoon teruggeven."

Hoe staan we ervoor met de stadsnatuur? Ja, ik heb toch wel zorgen. Stikstof komt overal en de waterkwaliteit van de slootjes in de stad is niet meer zo best. Toch zie ik ook goede stappen vooruit. Gemeente denkt na en natuur is een argument in de overweging. Het is niet genoeg om iets op te zetten, het beheer is ook belangrijk. Dat moet gewoon automatisch gaan. Ook plantenkwekers komen vaak met goede oplossingen. Ga gewoon aan de slag met makkelijke plantjes. We moeten strijdbaar blijven. Ik teken bijvoorbeeld bijna elke petitie!

Wat zijn de ervaringen die je het meest zijn bijgebleven tot nu toe? Kennis is belangrijk, maar het gaat om beleving. En de rust die je kan vinden in de natuur. Mensen die overwerkt zijn en op tijd de natuur ingaan komen er weer boven op. Dat vind ik mooi.

Heb je lievelingsplekjes waar de band met de natuur voor jou bijzonder voelbaar is? Dat zijn de plekken waar de mensen goed zorgen voor de natuur. Bijvoorbeeld de buurttuinen, de schooltuinen, waar het stevig ploeteren is, maar altijd voelt als thuiskomen. Maar ik denk ook aan plekken, zoals in Cronesteyn waar we zoveel kinderen hebben ontvangen voor een slootjesles. De kinderen met hun schepnetjes en verwonderd kijkend naar het leven uit het water. En moeders die zeggen: hé, wat leuk dat dit mogelijk is zo dicht bij de stad.

Wil je nog iets delen met de lezers? Geniet van de natuur. Dat houdt je gezond. Hoe dichterbij de natuur, hoe groter het geluk. IVN is een mooie club die ingaat op maatschappelijke behoeften. Daar moeten we ons voor blijven inzetten.

Wietse Roodenburg

Programma werkgroepen KNNV

Vooraf

Op de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving: <https://leiden.knnv.nl/> worden de activiteiten van de werkgroepen steeds tot op de dag van plaatsvinden kenbaar gemaakt.

Algemene activiteiten:

Woensdag 30 oktober, 19:30–22 uur: ledencontactavond, met bijdragen van leden! Inclusief (korte) **bijzondere ALV** (Algemene Ledenvergadering).

Op deze avond kunnen alle leden van KNNV-afdeling Leiden en omgeving hun indrukken/ervaringen laten zien over het afgelopen jaar of de afgelopen jaren in de vorm van bijvoorbeeld foto's van bijzondere planten en dieren, vakanties en aangetroffen voorwerpen. Laptop en beamer zijn aanwezig voor jullie eventuele USB-stick. Mede dankzij de 'interactieve' aanwezigheid van andere deskundige leden kunnen wellicht mogelijke 'determinatie-twijfels' worden weggenomen. We rekenen op een - zoals altijd - boeiende en gezellige avond, waar ieder lid welkom is! En er blijft nog genoeg tijd over voor een hapje en een drankje. Verder vindt op deze avond een (korte) bijzondere ALV plaats

vanwege de statutenwijziging. Hierover ontvangen de leden tevoren een mail van de secretaris.

Locatie: IJclubgebouw Oegstgeest, Oegstgeesterweg 43 Oegstgeest. Let op: tegenover het gebouw liggen sportterreinen met volop parkeergelegenheid.

Zaterdagmorgen 30 november, Wintereditie natuurexcursie Ganzenhoek

Als vervolg op de succesvolle natuurexcursies in het afgelopen voorjaar in de Week van de Biodiversiteit en in de nazomer op 14 september gaan we nog eens terug naar dit prachtige duingebied bestaande uit open duingebied afgewisseld met bospercelen en de grote Ganzenhoekplas. We gaan niet specifiek op zoek naar een bepaalde soortgroep maar laten ons verrassen

door wat we tegenkomen, besteden aandacht aan het fotograferen daarvan en het gebruik van herkenningapps als iObbs, Merlin en ObsIdentify. Iedereen is van harte welkom! Vooraf aanmelden is niet nodig.

Verzamelen tussen 9:45 en 10 uur op de parkeerplaats tegenover Hotel Duinoord aan de Wassenaarse Slag. De excursie duurt tot ongeveer half twee. We maken een wandeling van ruim vijf kilometer.

De toegang tot Ganzenhoek is gratis, net als parkeren. De ruimte op de parkeerplek is echter beperkt. Daarom als tip: kom met de fiets! Voor meer informatie een mailtje aan Stan van der Laan via stanvanderlaan@casema.nl

Frank Kooper, secretaris

Bonte hooiwagen, *Paroligolophus agrestis*

Plantenwerkgroep

Algemeen

Dit voorjaar heeft onze plantenwerkgroep samen met FLORON de hybride basiscursus flora aangeboden. De 18 cursisten en 4 begeleiders hebben een zeer geslaagd traject achter de rug. Tijdens excursies en studieavonden zijn flinke stappen gezet qua kennis van de inheemse flora. Een aantal cursisten is inmiddels lid van de KNNV en onze werkgroep geworden: welkom.

Het met elkaar determineren blijkt zo leuk en leerzaam dat we dit voor de studieavonden tot een kernactiviteit verheffen. Af en toe natuurlijk afgewisseld met een lezing of presentatie.

De studieavonden worden gehouden in het IJclubgebouw, Oegstgeesterweg 43, 2341 NZ Oegstgeest. Tegenover het gebouw aan de overzijde van de Oegstgeesterweg liggen sportterreinen met voldoende parkeergelegenheid. Maak daar gebruik van als je goed ter been bent. Opgave vooraf is niet nodig.

De leden van de werkgroep denken en handelen actief mee bij de programmering. Zij krijgen onregelmatig een nieuwsbrief met aanvullende informatie en allerhande nieuwtjes.

De activiteiten van de plantenwerkgroep staan open voor alle

KNNV-leden, maar ook anderen kunnen ter kennismaking deelnemen. Doe gerust een keer mee of nodig een bekende uit om eens te komen kijken.

Hoewel niet noodzakelijk is het voor de buitenactiviteiten verstandig om je aan te melden bij de coördinator van de PWG Koen van Zoest via: vanzoest@planet.nl. Dan ben je verzekerd van eventueel laatste nieuws over wijzigingen qua tijd en plaats: zeker in het winterseizoen kan het weer tot veranderingen nopen.

Geplande activiteiten

Woensdag 30 oktober 2024, 19.30-22.00 uur: ledencontactavond

Op deze avond kan je leuke waarnemingen delen (al dan niet aan de hand van materiaal of een foto). Zie voor meer informatie hierboven (onder Algemene activiteiten).

Donderdag 21 november 2024, 19.30-22.00 uur: studieavond inheemse bomen

Tijdens onze kwartaal-bomenwandelingen kijken we naar de

(advertentie)

VAN DER WIEL

Nieuwe Rijn 62 - Leiden
Tel. 071 512 41 08

*"Van der Wiel Optiek
heeft een grote collectie
loepen. Wij geven u
graag advies en uitleg!"*

Voor meer informatie, kijk op www.vanderwieloptiek.nl

bomen die we tegenkomen. Vaak gaat de aandacht dan toch vooral uit naar bomen die bijzonder zijn en (dus!) veelal niet inheems zijn. Vanavond staan onze 'eigen' bomen in het zonnetje en dan vooral hun winterkenmerken. Aan de hand van door de leden meegebrachte takken gaan we van zo'n 15 inheemse soorten allerlei aspecten van de knoppen en bladlittekens ontdekken. Neem je loep en een pen/potlood mee. Later deze winter (in december of januari) houden we de kwartaal-bomenwandeling in de heemtuin van Leiderdorp en bekijken we daar ter plaatse die kenmerken. De afspraak daarvoor maken we op deze studieavond en die datum verschijnt vervolgens op de website.

Vrijdag 27 december 2024, 9.30 uur: eindejaarsplantenjacht 1

Pal na tweede Kerstdag is het goed om wat calorieën kwijt te raken door buiten rond te kijken. Welke wilde of verwilderde planten staan nu eind december in bloei en hoeveel soorten gaan we in een uur vinden? Het gaat dan bijvoorbeeld om soorten die bij het uitblijven van serieuze nachtvorst de bloei nog wat weten te rekken of om soorten die het hele jaar door bloeiend te vinden zijn. En als het weer echt meezit dan beginnen voorjaarsbloeiërs nu al te bloeien op zonnige en beschutte plekken. In het hele land worden deze jaarlijkse jachten in de laatste jaarweek gehouden, onder de vlag van FLORON. Na afloop wordt er vaak gezamenlijk wat gedronken en nagepraat.

We lopen het inmiddels bekende binnenstad rondje bij het Rapenburg.

Verzamelen bij de achteringang van de Hortus aan de Doelengracht, hoek Paterstraatje.

Maandag 30 december 2024, 13.30 uur: eindejaarsplantenjacht 2

Een tweede jacht: zie hierboven. Maar we herhalen nu de route van de zomeravondwandeling op 12 september j.l. in het Centrum, waarbij de Hoefstraat veel aandacht vroeg. Welke toen gevonden (stads)planten staan nog in bloei?

Verzamelen: hoek Garenmarkt - Raamsteeg

Donderdag 16 januari 2025, 19.30-22.00 uur: studieavond Heemtuin Leiderdorp

Regelmatig staat de heemtuin van Leiderdorp op ons programma: we gaan ernaartoe en verbazen ons steeds weer hoeveel daar te zien en ontdekken valt. Maar vanavond bezoekt die heemtuin ons in de persoon van de beheerder Jasper Klapwijk. Hij komt ons vertellen over geschiedenis, landschappelijke aanleg, plantengemeenschappen, beheer en resultaten daarvan. Persoonlijke observaties o.a. over de relatie tussen plant en dier komen ruimschoots aan bod. Jasper ondersteunt zijn verhaal met vele foto's: zelfs de doorgewinterde heemtuinbezoekers zullen verrast worden.

Heemtuin Leiderdorp in vroege voorjaar

om alvast in de agenda te zetten:

Donderdag 13 februari 2025, 19.30-22.00 uur: studieavond

onder voorbehoud: Dinsdag 25 februari 2025: voorlopen monitorroute (aanmelden verplicht)

Donderdag 13 maart 2025, 19.30-22.00 uur: studieavond

Donderdag 10 april 2025, 19.30-22.00 uur: studieavond

Koen van Zoest

Vogelwerkgroep

Algemeen

De activiteiten van de Vogelwerkgroep staan open voor alle KNNV-leden, dus niet alleen voor leden van de werkgroep, maar bij limitering van het aantal deelnemers (bij excursies maximaal zestien, tenzij anders vermeld) krijgen werkgroepleden voorrang bij de plaatsing.

IVN-leden kunnen, ter kennismaking, een aantal maanden meelopen zonder nog KNNV-lid te zijn, maar voor lidmaatschap bij de Vogelwerkgroep is wel KNNV-lidmaatschap nodig.

Aanmelden voor de excursies meestal uiterlijk vóór de donderdag (20 uur) voorafgaande aan de excursie per mail bij degene die in de e-mailberichtgeving genoemd staat. Ieder wordt verzocht om de avond vóór de excursie zijn e-mail te raadplegen. Eventuele belangrijke mededelingen worden op dat moment nog doorgegeven.

Plaats van samenkomst is meestal de parkeerplaats van Zwembad De Vliet/Bastion Hotel, Voorschoterweg 6/8, 2324 NE Leiden. Afhankelijk van de tijd van het jaar, het type en de bestemming van de excursie vertrekken wij om 7 uur, 8 uur of om 9 uur.

Enkele keren per jaar is er een bijeenkomst voor de leden. Deze bijeenkomst kan een studieavond over een interessant onderwerp zijn, verzorgd door een van de leden zelf of door iemand die uitgenodigd is. De bijeenkomst kan ook een ander doel hebben, namelijk om het programma voor het nieuwe jaar te bepalen. Ideeën voor het programma zijn uiteraard altijd van harte welkom.

Wij hopen gezamenlijk te kunnen genieten van de prachtige gebieden die ons land rijk is en ons daar te laten verrassen door de vogels. In de groep is een ruime belangstelling aanwezig voor alle aspecten van de natuur, zodat wij ons niet alleen richten op het vogelen, maar op alles wat leeft en groeit. Daarom streven wij ernaar met elkaar de blik breed te houden, maar uiteraard met het accent op de vogels.

Wij verwelkomen dan ook eenieder die deze instelling kan delen.

Programma

Zondag 20 okt: Haven Scheveningen en Westduinpark, o. a. Vulkaan en Haagse Piek

Vertrek 7:30 uur Zwembad De Vliet.

Om 8 uur begint de excursie vanaf parkeerplaats eind Houtrustweg. Tijdens het gouden uurtje lopen we onder leiding van Marianne Stahlie en Ron Ousen langs de buitenhaven naar het Zuidelijk Havenhoofd. Hier zullen we diverse strandlopertjes, meeuwensoorten en mogelijk ook de rotgans, middelste zaagbek, roodkeelduiker, eider, zwarte zee-eend en zeehonden kunnen spotten. In overleg kunnen we vervolgens bij de haven bij Simonis bijvoorbeeld een warm visje halen.

Gewone zeehond (*Phoca vitulina*), ook met een visje

Daarna gaan we een rondje lopen door de Westduinen langs de Vulkaan en de Haagse Piek waar we weer andere vogels kunnen spotten. We lopen naast wat verharde paden ook enkele stukjes over zandpaadjes.

Aanmelden uiterlijk do. 17 okt. 20 uur bij Marianne Stahlie, me.stahlie@telfort.nl, 06-12.04.85.45.

Zaterdag 9 nov: Waterland en Gouwzee

Vertrek 8 uur Zwembad De Vliet.

Waterland is een waterrijk gebied met uitgestrekte weilanden. Het ligt tussen Amsterdam-Noord, Zaandam, Hoorn en het Markermeer. Het gehele gebied ligt onder de zeespiegel en wordt begrensd door dijken, die kort geleden flink zijn versterkt. Hier gaan we, onder leiding van Marco, op zoek naar overwinterende vogels in de polders en op het Markermeer. We hopen veel verschillende soorten ganzen, eenden en steltlopers te zien. Speciale soorten als nonnetje, krooneend en baardman zijn goed mogelijk.

Aanmelden uiterlijk do. 7 nov. 20 uur bij Marco Witte. mcwitte@xs4all.nl. 06-51.80.16.20.

Nonnetjes (paartje)

Woensdag 20 nov: "Vogeltrek in Vogelvlucht", door Jan Westgeest

Start 19.45 uur, inloop vanaf 19.15 uur, Yuverta Oegstgeest.

De voor- en najaarstrek van vogels fascineert mensen al eeuwenlang en roept allerlei vragen op, zoals: Waarom trekken vogels? Waar gaan ze heen? Hoe vinden ze de weg? Hoe weten ze wanneer het tijd is om te vertrekken? Waarom trekken sommige soorten 's nachts en andere overdag? Veel van deze vragen kunnen tegenwoordig wel beantwoord worden, maar er blijven er ook nog veel onbeantwoord.

Jan Westgeest is al jaren actief betrokken bij diverse vogelwerkgroepen en inventariseert al meer dan dertig jaar broedvogels in Meijndel. Hij verzorgt de presentatie *Vogeltrek in Vogelvlucht* en zal ingaan op een aantal van de vragen rond dit uitermate boeiende verschijnsel.

i.s.m. Vogelwerkgroep IVN organiseren wij deze avond in Yuverta, Lange Voort 70, Oegstgeest. **Aanmelden** bij vookeur z.s.m. doch uiterlijk ma. 18 nov. 20 uur bij Anke Burgers, amm.burgers@gmail.com, 06-83.34.85.02.

Zondag 8 dec: Kwade Hoek

Vertrek 8 uur, Zwembad De Vliet.

De Kwade Hoek is een natuurgebied ten noordoosten van Goedereede. Het maakt deel uit van de Duinen van Goeree, een natuurgebied op Goeree-Overflakkee. Onder leiding van Ad den Toom gaan we in dit gebied op zoek naar sneeuwgorst en strandleuwerik, die hier in de winter regelmatig gezien worden. Om deze zeldzame soorten te vinden, moeten we een lange wandeling over het strand maken. We lopen terug in de luwte achter de duinen. Vervolgens doen we nog een paar leuke kijkplekken aan bij Stellendam. Andere soorten die we vandaag kunnen tegenkomen zijn middelste zaagbek, roodkeelduiker, blauwe kiekendief en zeearend.

Aanmelden uiterlijk do. 5 dec. 20 uur bij Ad den Toom, ad.den.toom@live.nl, 06-51.19.09.83.

Zaterdag 11 jan: Brouwersdam/Plan Tureluur

Vertrek 8 uur zwembad De Vliet.

In deze tijd van het jaar is de kust bij de Brouwersdam de hot-spot voor wintergasten uit het Hoge Noorden, zoals roodkeelduiker, zeekoet, kuifduiker en ijseend. Ook de zwarte zee-eend en middelste zaagbek worden hier gespot. Aan de dijk foerageren steenloper, paarse strandloper en drieteenstrandloper. Plan Tureluur is een wetland-gebied gelegen achter de zeedijk. We hopen, onder leiding van Stan blauwe kiekendief, geoorde fuut, kleine zilverreiger en natuurlijk kluut, lepelaar en goudplevier in de kijker krijgen. Kortom, alles om een mooie excursiedag te beleven.

Aanmelden uiterlijk do. 9 jan. 20 uur bij Stanvanderlaan@casema.nl, 06-10.72.01.30

Zondag 23 febr: Lentevreugd en Panbos

Vertrek 9 uur station De Vink, Stevenshofzijde.

In dit gevarieerde duinlandschap gaan we op zoek naar de specifieke soorten die in deze biotoop kunnen voorkomen, zoals havik, sperwer, grote lijster, glanskop, kuifmees, vuurgoudhaan, zwarte mees en kleine bonte specht. En al naar gelang de weersomstandigheden kunnen we vroege zomergasten, zoals boomleeuwrik verwachten.

NB Voor toegang Panbos is betaling nodig.

Aanmelden uiterlijk do. 20 febr. 20 uur bij Frankkooper@xs4all.nl, 071-57.68.199.

Anke Burgers

Paddenstoelenwerkgroep

De Paddenstoelenwerkgroep organiseert excursies en inventariseert natuurgebieden en parken in Leiden en omgeving.

De excursies worden - zodra ze gepland zijn - aangekondigd via de website <https://leiden.knnv.nl/> en via de aankondigingsmailtjes. Houd als belangstellende dus ook de website in de gaten.

Leo Jalink (e-mail: leo.jalink@naturalis.nl)

Paraplutjesmos (*Marchantia polymorpha*) >

Mossenwerkgroep

De mossenwerkgroep is na het zomerreces weer van start gegaan in september. In onze excursie van oktober (Noordduinen) keken we naar mossen en lichenen (korstmossen), zoals inmiddels gebruikelijk is.

Ook meedoen? Of eens komen kijken? Wees welkom.

Aanmelden en info bij Jeannette Teunissen, e-mail: KNNVLeiden5@gmail.com.

Programma na november (onder voorbehoud)

excursies, 11:00 u – 14:00 u

- 11 december 2024

- 12 februari 2025

- 9 april 2025

* nadere info na aanmelding

studieavonden in Noordwijk, 20:00 u – 22:00 u

- 14 januari 2025

- 11 maart 2025

* nadere info na aanmelding

* Sta je (nog) niet op de mailing-list, dan kun je je voor een activiteit aanmelden op KNNVLeiden5@gmail.com in de 7 dagen voorafgaand aan die activiteit, tot uiterlijk 12:00 u op de dag voorafgaand aan die activiteit. Na aanmelding ontvang je info over plaats, start etc., per mail of telefonisch.

Jeannette Teunissen

KNNV-natuurexcursies over van alles en nog wat

In het kader van de Week van de Biodiversiteit organiseren we sinds enkele jaren een zogenaamde Natuurexcursie voor wie er maar wil over van alles wat we tegen komen. We zorgen dan voor gidsen uit de verschillende werkgroepen, zodat de nodige kennis over planten, bomen, vogels, paddenstoelen, libellen en vlinders aanwezig is. En verder zijn daar natuurlijk de verschillende apps waarmee andere vondsten tot zekere hoogte op naam gebracht kunnen worden.

De excursie van afgelopen voorjaar in dit kader, op 18 mei, werd vooral - zelfs uitsluitend! - bemenst door onze gidsen. Daar was geen enkele deelnemer uit nieuwsgierigheid of op zoek naar een club om de natuur in de Ganzenhoek te gaan verkennen. Maar daar hebben we niet heel lang om getreurd. We hebben genoten van een heerlijke ochtend in de duinen. En verbazingwekkend was wat er zoal op het pad kwam. Van steenrode orchis en zandhagedis tot viervleklibel en walstrobremraap. We vonden de excursie zó leuk dat we direct maar een afspraak maakten voor de nazomer, op zaterdagmorgen 14 september; nog eens naar dezelfde plek om te zien wat we dan zo maar tegenkomen.

En dat viel zeker niet tegen. Jeannette wist ons van alles te vertellen over het vogelkersbladblaasje dat zich nu flink mani-

festeert op de nog niet zo lang geleden nog exotische Amerikaanse vogelkers. Deze exoot is duidelijk betrappt en wordt langzaamaan opgenomen in de voedselpiramide.

Vogelkersbladblaasje
Taphrina Parlowii

Maar ook de gallen van de esdoornknobbelmijt trokken de aandacht en wat te denken van een populierenpijlstaart en tientallen eierleggende tandems van de bruinrode heidelibellen. Veel aandacht deze keer ook voor de paddenstoelen, waaronder de witte mestinktzwam. Deze opruimer van minuscule formaat werd door Eke gevonden op een verse paardenvijg.

Populierenpijlstaart
Lactifex populi

Dit werd zo alweer een geweldig leuke excursie op zaterdag, met aandacht voor van alles en nog wat plus de fotografie daarvan. Reinier weet veel over diafragma, ISO en sluitertijden gecombineerd met geraffineerde compositie en helpt anderen daar graag mee. Fotografie maakt zulke excursies mooi compleet. Het speuren naar iets krijgt een extra doel en de foto is vaak handig om er met behulp van herkenningssapps achter te komen wat het zou kunnen zijn. Uiteraard altijd nog even checken of het ook klopt en het leuke is dat je dan ook weer wat leert over wat je gevonden hebt.

Op zaterdagmorgen 30 november (zie blz. 6) gaan we nog eens naar deze plek en op deze manier ervaren we de verschillen in de seizoenen in een gebied. Voor volgend jaar hebben we het plan om vier maal naar een natuurgebied te gaan, in ieder seizoen een keer. Iedere excursie zal weer anders zijn, ook door de aanwezige interesse en kennis van soortgroepen.

De excursies zetten we op de webpagina van onze afdeling, dus mocht je eens meewillen: houd de agenda in de gaten.

Stan van der Laan
foto's Eke van Batenburg

Nieuwe dekselplaten zoutkistenroute stralend onthuld

Op een zonovergoten 26e juni onthulden op het Havenplein waarnemend burgemeester P. van der Velden van Leiden en hoogheemraad Hans Schouffoer van Rijnland de eerste tien van de nieuwe educatieve platen op de deksels van de zoutkisten in Havenwijk-Zuid en -Noord.

Na een afsluitend drankje op Begraafplaats Groenesteeg toog men weer terug naar het Havenplein, zeer enthousiast over deze verrijking van de blauw-groene stadsnatuur.

Frank Kooper

Bij de foto's van
*Onder water in
Leiden:*

Délando Smetsers (foto boven) is onze contactpersoon bij ProtectCoat. Dat is het middel dat jarenlang graffiti en stickers afweert. Op de foto hiernaast smeert Pieter de Jong de elektrakast in die naast de zoutkist met de baarzen staat. Die kast werd namelijk een keer of zes per jaar met tags en stickers besmeurd. Dat zal nu niet meer gebeuren en daar zijn burens, burgers en buitenlui héél blij mee!

Pieter is de grafisch vormgever van de platen en hij plaatst ze ook. Ik coördineer Lilith, Rudolf en de andere vrijwilligers bij het schoonmaak- en schilderwerk van de kisten.

Aaf Verkade

hieronder: Pieter met de baarzenzoutkist

Onder leiding van onvermoeibare initiatiefnemer en projectleider vissenmonitoring KNNV en IVN Leiden e.o. Aaf Verkade wandelde het grote gezelschap belangstellenden vervolgens langs de diverse opgefriste en 'molestproof' gemaakte ontwerpen met, uiteraard, de mooiste 'gebiedseigen' vissenafbeeldingen in het vissenreservaat. Onderweg in dat 'Venetië van het (Leidse) Noorden' werd ook in het water gekeken met hulp van speciaal daarvoor uitgereikte polaroidbrillen.

Zeer bijzonder was toch wel de aanwezigheid op *precies de voorspelde plaats* van een brasem, getooid met de naam *Schimmelpenninck* (zie achterblad). En dát zonder lijmsok! Het gezelschap bleef tijdens deze zoutkistenroute ook scherp dankzij de nodige quizvragen (zoals het verschil tussen aal en paling).

Christelijke flora

Er bestaat een wonderbaarlijke wereld van planten en bloemen die in verband staan met heksen en heiligen, Maria en Jezus, duivels en pastoors met rookpannen. Verhalen over geloof, bijgeloof en de praktijk van de middeleeuwse geneeskunst. Afgezien van hun nuttige gaven hebben planten altijd tot de verbeelding van mensen gesproken. Soms door de kleur, geur, of vorm van bloem of blad of een geheimzinnig geritsel in de wind. Dit werd tot uitdrukking gebracht in een grappige naam of legende. Zo ontstonden volksnamen als Monnikskop, Papekralen, Hallelujakruid, Heregodsnageltjes, Februarigekje en Naakt Begijntje. Wilt u meer weten? Een bezoek aan de tuin van de NPB-kerk in Wassenaar (Lange Kerkdam 46, Wassenaar) kan ik bijzonder aanbevelen. Rondom het kerkgebouw is in de afgelopen jaren, onder leiding van Hanneke Kastelein, een bijzondere tuin ont-

staan met planten die in de bijbel genoemd worden of op een of andere manier een rol spelen in de christelijke flora. U kunt aan de hand van een brochure zelf op onderzoek, of een rondleiding aanvragen bij "IVN-excursies op verzoek".

Je staat er nauwelijks bij stil, maar in de bijbel worden meer dan honderd plantensoorten genoemd. En als je je verdiept in de krui-

den die een rol spelen in de plantencultus van het Christendom, kom je snel terecht in de wereld van de middeleeuwse mens. Dat waren tijden van honger, oorlogen en epidemieën. Men leefde in angst voor de dood en het laatste oordeel. Geen wonder dat men zijn toevlucht zocht in beschermheiligen en hoopte op voorspraak van Maria. Vele planten werden genoemd naar Maria, Johannes de Doper, Petrus en vele heiligen, zoals Antonius (Teunisbloem), Barbara (Barbarakruid) of Christoffel (Christoffelkruid). Om de boze machten buiten de deur te houden werden kruiden gebruikt. De kruiden werden in de drinkbakken van het vee gedaan, om de horens van koeien, in het sleutelgat gestoken of aan de zoldering gehangen. Lange lijsten werden opgesteld wat te gebruiken. Vaak waren dit sterk ruikende lipbloemen en schermbloemen. In de middeleeuwen ging de praktijk van geneeskunde hand in hand met het geloof en het bijgeloof. Zo kon de pastoor met kruiden een behekst huis uitroken. De deuren kregen vervolgens de code MBC, de beginletters van de drie grote magiërs uit het oosten: Melchior, Balthazar en Caspar.

Isidoor Teirlinck heeft schitterende wetenschappelijk werken geschreven over deze materie: Plantenkultus (1904), Flora Diabolica (1924) en de Flora Magica (1926). Veel van de teksten op de bordjes in de tuin komen uit deze boeken. Teirlinck stelt dat de plant, als nuttigste en mooiste gave van de natuur, altijd al bij alle volkeren en in alle culturen een object is geweest van eerbied, verering en zelfs aanbidding. Een bezoek aan de tuin is daarom een bijzondere ervaring. Misschien een beetje een ratjetoe, want alles staat door elkaar, omdat de ene plant afhan-

kelijk is van de zon en een ander van schaduw. Een grote moeilijkheid bleek de hoge waterstand in een deel van de tuin, waardoor wortels verrotten en schimmels hun slag slaan. En dan is er een verschil in opvatting over de wildheid van de tuin; enerzijds wordt gestreefd naar een tuin met weinig onderhoud die groen en bloemen levert, anderzijds blijft het een kerktuin, dat een strengere structuur behoeft.

Wat kan je ontdekken in de tuin? De aardbei, met haar drielobbig blad van de Drie-Eenheid. De vrucht werd in de middeleeuwen beschouwd als het feestmaal der Zaligen in het Hemelse paradijs. Akelei, symboliserend de ootmoed van Maria bij het aanhoren van de Boodschap. Zeven bloembladen, duidend op de zeven gaven van de heilige Geest. En dan is er Alsem, vaak genoemd in verband met bittere tijden, net zo als Cichorei, een van de bittere kruiden. Dat wordt nog altijd gegeten bij het Joodse Paasmaal, ter herinnering aan de uittocht.

Het Driekleurige viooltje is een drieuldigheidsbloem, symbool van de nederigheid van Maria. En natuurlijk vind je er Duizendblad, een geneeskundige plant die Jezus gebruikte om de bloeddende wond van de timmerman Jozef te helen. In Duitsland wordt dit kruid Zimmermannskraut genoemd. En er is meer. De Engelwortel en, zie hieronder, het Duivelsstokje (Gevlekte Aronskelk).

D
u
i
v
e
l
s
s
t
o
k
j
e

Je vindt ook de Heerlijkheid van Libanon, een lage boom, die in de bossen van de Karmel voorkomt. En dan is er Jacobs ladder, een symbool voor de verbinding tussen hemel en aarde. Klaprozen, symbolisch voor de vergankelijkheid van het aardse bestaan. En wat je niet mag missen zijn de Lelietjes der Dalen en Lieve Vrouwe Bedstro. Een legende zegt dat dit laatste kruid door Maria in de kribbe is gebruikt. Ach, er is zoveel meer te zien, zoals Maagdenpalm, Petrustranen, Salomonszegel, St Janskruid, Steenbreek, Valeriaan en Vlier. Kom en laat u verwonderen.

Wietse Roodenburg

Helpers gevraagd voor tellen parkieten

zaterdagen 21 december 2024 en 11 januari 2025

Deze winter organiseert Sovon weer een landelijke parkieten-telling. Bij de vorige editie in 2021/2022 heb ik in Leiden e.o. de lokale coördinatie van deze tellingen op me genomen. Deze tellingen zijn zeer goed verlopen. Sovon heeft me nu gevraagd of ik deze keer weer de coördinatie voor mijn rekening zou kunnen en willen nemen. Simultaantellingen zullen gehouden worden op 21 december en zaterdag 11 januari. Op basis van deze tellingen kan een nieuwe populatieschatting worden gemaakt van de in Nederland voorkomende parkieten. Hieronder staat

een lijstje van alle parkietenslaapplaatsen die momenteel bekend zijn in Leiden en omgeving. Ik ben als contactpersoon toegevoegd aan al deze telgebieden.

een lijstje van alle parkietenslaapplaatsen die momenteel bekend zijn in Leiden en omgeving. Ik ben als contactpersoon toegevoegd aan al deze telgebieden.

locatie_id	Naam	Laatst geteld	Laatst bezet
4910	Leiden, Lammenschansweg	2022 jan	2022 jan
4877	Leiden, Pieter Bothstraat	2022 jan	2022 jan
4801	Leiden, Stevenshof	2021 dec	xx
4914	Leiden, Ter Wadding	2021 dec	2021 dec
4870	Leiden, Veilingkade	xx	xx
4785	Leiden, Zwembad de Zijl	2021 dec	xx
3512	Leiderdorp Van der Marckstraat	2022 jan	2015 jan
3650	Leiderdorp, Laan van Ouderenzorg	2022 jan	2021 dec
1984	Leiderdorp, Wielewaallaan e.o.	2015 jan	2015 jan
4878	Leiderdorp, Wilddreef	xx	xx

Dit zijn de slaapplaatsen van vorige jaren. De vraag aan helpers in dit seizoen is om de komende tijd op te letten of halsbandparkieten in de schemering langs vliegen. Door ze fietsend te volgen is de slaapplaats te vinden. We zoeken tellers én nieuwe slaapplaatsen. Graag vooraf en liefst zo spoedig mogelijk. melden bij mij.

Tevens bereikbaar voor nadere informatie.
Vriendelijke groet,

Ron Mes
Hoofdstraat 98, 2351 AM Leiderdorp
tel: 06-10.84.15.87
ron.mes@xs4all.nl of ron.mes@pm.me

Tweeluik libellen in Meijendel

Een lang gekoesterde wens binnen onze KNNV-afdeling om iets te ondernemen op gebied van insecten en fotografie ging deze zomer in vervulling met het Tweeluik libellen in Meijendel. Het eerste deel van deze tweeluik vond plaats op dinsdagavond 18 juni met een lezing over *Libellen in Meijendel* en een presentatie hoe je libellen goed op de foto zou kunnen krijgen. Ruim twintig enthousiaste deelnemers werden door Joop Vlieg eerst meegenomen in de wondere wereld van de libellen en in het bijzonder die in Meijendel, over hun bijzondere kenmerken en levenscyclus. Met name op de soorten die hij al jaren waarneemt in de Libellenvallei van Meijendel ging Joop in. Van watersnuffel tot viervlek, van heidelibel tot paardenbijter. Aan welke kenmerken herken je de verschillende soorten, waar moet je op letten? Joop heeft het ons allemaal in geuren en kleuren uitgelegd.

Ook aanwezig deze avond waren Nick en Floris van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (NVL) om de activiteiten van hun landelijke vereniging te presenteren. En zij kwamen met een mooi aanbod aan de deelnemers om een beginnerscursus *Libellen herkennen* te organiseren. Intussen is het eerste deel daarvan al gehouden in de Amsterdamse Waterleidingduinen, maar voor belangstellenden is er in het komende voorjaar nog de mogelijkheid om met het tweede en laatste deel mee te doen. Houd daarvoor de webpagina van onze afdeling en de email-aankondiging in de gaten.

Reinier de Man en Erik Fleur zijn al enkele jaren actief in het vastleggen van libellen op foto, omdat libellen best fotogeniek zijn, maar ook om de figuranten op hun foto's achteraf te kunnen determineren. Na de pauze nam Reinier ons mee in een presentatie met zijn tips om libellen en andere insecten goed en liefst

ook mooi op de foto te krijgen. Niet alleen voor een bewijsplaatje dus, maar ook een technisch goede en artistiek aantrekkelijke foto. Hoe fotografeer ik vliegende libellen? Hoe werkt dat nu precies met scherptediepte, bewegingsonscherpte, belichting en kleuren? Hoe kies je een goede achtergrond voor een mooie foto? Het is echt nog een heel gedoe met diafragma, sluitertijd en de juiste iso-instelling, maar met de tips van Reinier gaan we zeker aan de slag.

En dan was er natuurlijk het tweede deel van de tweeluik: een heuse libellenexcursie naar de Libellenvallei in Meijendel onder leiding van Joop Vlieg en Erik Fleur. In eerst instantie gepland op zaterdag 6 juli, maar geplaagd door de barre weersomstandigheden verzet naar 13 juli en later zelfs nog naar zondagmorgen 14 juli.

Met de opgedane kennis over de libellen, in het bijzonder die welke in Meijendel voorkomen, plus de tips van Reinier hoe deze vliemensvlugge acrobaten op de foto te krijgen, gingen we het veld in. Bij het bezoekerscentrum eerst koffie, nog even de keizersmantels bewonderd in het hoekje bij het bezoekerscentrum en dan via de duinvallei en een deel van de gele wandelroute naar de Libellenvallei. In de Duinvallei hebben we ons prima vermaakt met de nodige watersnuffels en blauwe glazenmakers, onderweg vele houtpantserjuffers en in de Libellenvallei de nodige vuurjuffers en grote keizerlibellen.

Het volledige lijstje waargenomen libellen bij de excursie:

Gewone pantserjuffer

Vuurlibel

Lantaarntje

Grote keizerlibel >

Viervlek

Houtpantserjuffer

Gewone oeverlibel

Watersnuffel

en (zonder foto's)
nog de soorten:

- Azuurjuffer
- Blauwe glazenmaker
- Bruine heidelibel

Het was erg leuk om op deze manier de soortgroep libellen eens bijzondere aandacht te geven. Natuurlijk hebben we deel twee van de beginnerscursus *Libellen herkennen* in samenwerking met Nick en Floris van de NVL nog in het verschiet.

Oproep

Verschillende deelnemers aan het tweeluik libellen vinden het

leuk om wat vaker deel te nemen aan een activiteit op gebied van Insecten en fotografie of natuur in het algemeen in combinatie met fotografie. Vind jij dat ook leuk of heb je er ideeën voor, laat het mij dan weten. Dan kan ik je meenemen in de mailing over activiteiten en kunnen we samen een idee verder uitwerken.

Stan van der Laan (tekst en foto's)

Natuur en haiku's

Een haiku is een korte Japanse dichtvorm, drieregelig met het schema van 5 - 7 - 5 lettergrepen. Rijm is niet verplicht. Basho (1644 tot 1694) was de dichter die deze dichtvorm initieerde. Hij heeft internationaal navolging gehad. In Japan waren er haikuschoolen en deze dichtvorm was na de Tweede Wereldoorlog een hype in Amerika. Ook nu zijn er in Nederland haiku-genootschappen waarin dichters haiku's schrijven.

(De klinker speelt in het Nederlands een wat andere rol dan in het Japans. Het aantal lettergrepen voelen wij Nederlanders niet echt aan. Vertalers kunnen er dus voor kiezen niet het aantal lettergrepen precies aan te houden, maar klank, gevoel en betekenis te accentueren. - Red.)

Het onderwerp van deze gedichten is de natuur, een scherpe observatie van een detail of de grootsheid van de natuur. Er moet een verwijzing naar de seizoenen in te lezen zijn en het liefste bevat de derde regel een verrassende wending. Er zijn grappige en serieuze haiku's.

Van beide zal ik een voorbeeld geven van de hand van Basho.

*Zelfs everzwijnen
waaien weg
in de herfststorm. -*

En: *Keer je naar me toe
ik ben ook eenzaam -
een herfstavond.*

De herfst is voor dichters het seizoen bij uitstek om hun melancholieke gedachten en gevoelens te uiten. In de herfst-tijd van het leven kijkt de mens terug op zijn jeugd, de lente, en de zomer, waar de volwassene zijn idealen verwezenlijkt. In de zomertijd van het leven sticht de mens een gezin, een onderkomen en bereikt hij een maatschappelijk doel.

In zijn gedicht *Herbst* zegt Rilke het zo: *Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr.*

Hoe kijkt de mens terug op zijn eerste levensfasen? Met weemoed, blijdschap, spijt of verwondering? Hoe hij ook kijkt, hij ziet hoe de herfst de tijd is van de oogst. In de natuur is het koren binnen gehaald, de vruchten zijn geplukt en van de druiven wordt de eerste wijn gemaakt. Het is een tijd van schitterende kleuren: de herfstbladeren zijn rood, geel, oranje, de herfstbloemen hebben diepe kleuren zoals de dahlia's, gulden roede en zonnebloemen. De bloemen zijn veel groter dan die van het voorjaar. Vergelijk het sneeuwkllokje maar met de bloem van de berenklaauw. Over deze kleuren dicht Basho:

*Zo rood, zo rood nu
de zon en deze herfstwind
zonder genade.*

De laatste regel wil denk ik zeggen, er is geen terugkeer mogelijk, de tijd van regen, sneeuw en kou komt ons tegemoet.

De vruchten van de herfst worden in dankbaarheid aanvaard. In vroeger tijden gebeurde dit met allerlei rituelen, in de Angelsaksische landen onder andere met het wassailen van appelbomen waarbij appelcider over de wortels van de boom werd gesprengd. En in Amerika dankt men de natuur in Thanksgiving day met een overvloedige maaltijd. Hierbij ziet men met dankbaarheid en voldoening terug op de oogst.

Wat voorbij is, wordt bezongen in de herfst, zo ook in de haiku's. Maar niet alles verdwijnt in de natuur volgens Shirao:

*Onder de halmen
van de herfst die voorbijgaat
verbergt zich de stroom.*

Al deze overpeinzingen over haiku, herfst en natuur doen ons bewust worden van de ons omringende natuur. De dichter van haiku heeft oog voor het kleine zowel als de grootsheid van de natuur.

Het volgende gedicht getuigt van nauwkeurige observatie:

*Zo'n grote dauwdruppel!
een mier blijft ervoor staan
geheel verbijsterd.*

De auteur hiervan is Boshu, een twintigste-eeuwse dichter, niet te verwarren met Basho uit de 17e eeuw.

Zo ook het beroemde gedicht van Issa:

*dikke huisjesslak
ook jij beklimt de Fuji,
maar langzaam, langzaam.*

Na het lezen van deze gedichten bezien we de natuur met nieuwe ogen. Dat is wat kunst doet, het geeft ons nieuwe ogen, het verrijkt ons bestaan. En dat geldt zeker voor de haiku's.

Nog een laatste herfst-haiku:

*Stil zijn geworden
de rusteloze libellen
een jonge maan schijnt. Kikaku.*

En hoe staat het met de natuur zo dichtbij? De natuur van onze tuin? Daar zien we nu de laatste roos, steeds opnieuw de laatste roos, steeds een ander. En dat kan tot kerstmis duren, heel de herfst tijd door. En iedere roos is een verrassing.

Anneli

De gedichten zijn ontleend aan de volgende bundels:

J. van Tooren, *Haiku Een jonge maan*. Uitg. Meulenhoff. 1973, en Matsui Basho, *Verzamelde haiku's*. Vertaald, ingeleid en toegelicht door Jos Vos.

Uitg. Athenaeum, 2023

Groene oase op jouw bedrijventerrein

Als je wandelt of fietst over een bedrijfsterrin, word je meestal niet vrolijk van de saaie, kale en versteende omgeving. Laat staan als je daar dag in dag uit werkt! Uit onderzoek blijkt dat een groen terrein een aantrekkelijke werkplek is voor werknemers. Bovendien heeft groen bewezen positieve effecten op hun gezondheid. Dit zijn belangrijke argumenten om bedrijven mee te krijgen in vergroening.

Ben je enthousiast om bedrijventerreinen te vergroenen? Dit is je kans! IVN heeft nu prachtige informatie en materiaal beschikbaar om het vergroeningsconcept 'Groene oase op jouw bedrijventerrein' tot een succes te maken. Hiermee ondersteun je bedrijventerreinen bij het aanleggen van een groene parkeer-

plaats of gevel op hun bedrijventerrein.

In een folder voor bedrijven (Vergroeningsconcept: een groene oase op jouw bedrijventerrein - IVN) en een folder voor IVN-afdelingen (Toolkit voor IVN'ers: 'Groene oase op jouw bedrijventerrein' - IVN) staat nog eens kort wat de voordelen zijn van vergroening. Ook ontwerpen van groene oases, van zonnig, halfschaduw tot schaduwrijk, met uitgekende lijsten voor de beplanting. Er is rekening gehouden met zo min mogelijk onderhoud. De kosten voor de planten en eventueel het geschikt maken van de grond liggen bij het bedrijf.

Als we aan de slag willen als afdeling is het belangrijk om drie rollen belegd te hebben: een "ambassadeur" die enthousiasme uitstraalt en bedrijven kan overtuigen; een "onderzoeker" die contact legt met de gemeente, eventuele andere partners en lokale hoveniers, subsidies inventariseert; de "verbinder" die de leiding neemt bij de aanleg en het onderhoud coördineert, liefst samen met medewerkers van het bedrijf.

Er zijn in Nederland al voorbeelden van IVN-afdelingen die met succes groene oases hebben aangelegd, met name IVN-Apeldoorn is hier een voortrekker. Binnen onze afdeling proberen wij ook een begin te maken: begin september bekeken we opties in de gemeente Teylingen.

Als je enthousiast bent over deze plannen, of als je graag meer informatie wilt, neem dan contact op met de voorzitter of met:

Marc Koopmanschap.

(mail: m.koopmanschap@hotmail.com).

(advertentie)

VAN DER WIEL

Nieuwe Rijn 62 - Leiden
Tel. 071 512 41 08

*"De beste verrekijker?
Daar hebben we aardig kijk op!
Kom eens langs zodat we samen
kunnen kijken en vergelijken."*

Voor meer informatie, kijk op www.vanderwieloptiek.nl

Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV

Vooraf

De vogelwerkgroep KNNV is een actieve, enthousiaste en nog steeds groeiende werkgroep. Mede dankzij toenemende inzet van verschillende leden worden steeds meer excursies georganiseerd. Omdat er een maximum is gesteld aan het aantal deelnemers per excursie wordt ieder zo toch genoeg kans geboden om mee te gaan.

Dit heeft er tevens toe geleid dat het aantal excursieverslagen navenant is gestegen. Van elke excursie stelt één van de deelnemers een verslag op, geïllustreerd met steeds fraaiere actuele foto's. Deze verslagen worden, inclusief waarnemingenlijst, stevast naar alle werkgroepsleden rondgemaild. Een slimme actie, want de afwezigen bij een excursie nemen zich na kennisname direct voor om de volgende excursie toch zeker niet opnieuw te missen....

De meeste teksten van deze verslagen, inclusief een of enkele foto's, verschenen tot dusverre ook in Bladgroen, om alle KNNV'ers en IVN'ers te laten meegenieten van deze uitjes. En tegelijkertijd worden sommigen zo verleid om eens te komen kennismaken met de vogelwerkgroep. Maar de ruimte in Bladgroen is niet onbeperkt. Om deze reden is besloten om, indien nodig, in Bladgroen een selectie uit de excursieverslagen op te nemen.

Zo treft u op de volgende bladzijden de huidige selectie aan.

Een huttentocht in Zuid Holland:

naar de Hellegatsplaten

21 April 2024. Om tien voor zes hoorde ik mijn wekker afgaan tegen een achtergrond van regen die luidruchtig tegen het slaapkamerraam sloeg. Ik keek meteen op buienradar, die mij geruststelde: 0 % kans op regen! Blijkbaar was dit geen regen. Om zeven uur reden twee auto's met werkgroepsleden van het startpunt weg. Een ons niet bekende gastvogelaar uit Capelle had zich bij ons gevoegd. Geleidelijk werd het weer iets beter, wel met harde wind, maar de zon zou deze dag steeds vaker tussen de wolken doorschijnen. De temperatuur klom langzaam van drie naar negen graden. We waren met een klein select gezelschap, dat helaas nog iets kleiner was dan verwacht. Jaco, die samen met Erik de excursie zou leiden, had zich ziek gemeld. Gelukkig was Anke bereid haar kennis van het gebied actief in te brengen.

Ze kwamen vrijwel gelijktijdig om acht uur aan, de drie auto's: een herenauto met Stan, Eke, Erik en ik, een damesauto met Mieke, Roellien en Anke en de Capellenaar in zijn eigen auto. Het koude avontuur kon beginnen. Voor huttentochten hoeft je niet naar de bergen. Hier ging het van vogelhut naar vogelhut.

De eerste hut – *De Kluut* – ligt vlak ten zuiden van het Hellegatsplein, een van de vreemdste verkeerspleinen ter wereld, gebouwd op een kunstmatig eilandje waar drie dijken samenkomen bij drie wateren: het Haringvliet in het westen, het Hollands Diep in het oosten en het Volkerak in het zuidwesten. Sinds de afronding van het Delta-plan met de aanleg van de Philipsdam in 1987 is het Volkerak volledig zoet en zonder getijde. De Hellegatsplaten, vroeger aan eb en vloed blootgestelde zandplaten en de hel waar menig schip verging, zijn nu een prachtig natuurgebied.

Gevaarlijke Heckrunderen zorgen ervoor dat het gebied niet helemaal met bomen en struiken dicht groeit. Dat is maar goed ook, want anders zouden we hier minder watervogels en steltlopers. Meer informatie vindt je in het excursieverslag van 9 april 2022.

We waren nog minder dan tien minuten op weg en de eerste nachtgallen lieten zich prachtig horen (maar niet zien) vanuit het lage struweel op weg naar *De Kluut*.

Vanuit deze hut zagen we opvallend veel pijlstaarten, meer dan je meestal samen ziet. Kluten zagen we hier nog niet, maar

dat haalden we in bij de volgende hut, *De Lepelaar*. Vanaf het eerste moment dat we de auto uit waren gestapt, werden we verwend met een uitbundig concert van piepende, fluitende en tsjilpende zangvogeltjes, te veel om op te noemen. Ik noem hier slechts de overal zingende fitissen, de groepen kneutjes met hun karmijnrode kleuren, de talloze rietzangers en overal de nasaal eindigende zang van groenlingen. De route naar *De Lepelaar* kruist een strook land waarover de heckrunderen kunnen rennen. Voor de vogelaar hier: door het eerste hek, veertig meter lopen, door het tweede hek. Gehaald. Ik ga de fantasieën van de excursiedeelnemers over deze levensgevaarlijke dieren en de gesneuvelde vogelaars hier maar niet herhalen. Verzin zelf maar iets. Onze gast nam weer snel afscheid omdat hij op een korte excursie bij Leiden had gerekend. Communicatie blijft lastig.

Bij *De Lepelaar* liep een grote groep kluten langs het water. Wat zijn dat toch prachtige vogels, ook in de vlucht! Hier waren ook veel lepelaars vlakbij de hut aan het foerageren en af en toe waren ze zo vriendelijk een rondje te vliegen: prachtig. Eke was onze lijstmaker van de dag en had het vreselijk druk. Het was gewoon niet leuk meer, maar we stelden Eke gerust: dat is alleen aan het begin van de dag, het wordt straks minder, zeiden we. Maar het werd niet minder. Na een half uurtje de plas en de bosjes afgetuurd te hebben, kwam het klapstuk van de dag drie

foto: Anke Burgers >

Zeearend (juveniel), foto: Erik Fleur

keer langs vliegen: hij wordt niet voor niets vliegende deur genoemd. Wat een joekel, die zeearend! Een paar zilvermeeuwjes probeerden hem weg te jagen. Zo'n meeuw weegt toch wel iets meer dan een kilo, maar de zeearend vijf keer zo veel! Het lijkt bijna gewoon te worden, zo'n waarneming van een zeearend. Hun aantallen zijn de laatste jaren aanzienlijk gegroeid. Pas in 2006 werd het eerste broedgeval in Nederland gesignaleerd. In 2022 waren het er al dertig!

We hadden nu naar huis kunnen rijden. Het belangrijkste doel was bereikt. Toch gingen we even door naar het volgende station op onze huttentocht: *De Visarend*. Deze mooie hut met twee verdiepingen staat niet op de Hellegatsplaten, maar kijkt uit op de Ventjagersplaten aan het Haringvliet, ten noorden van de grote weg naar Goeree, schuin tegenover Tiengemeten. Bij die koude noordenwind was het niet de aangenaamste plek van de dag, en op het onrustige water waren weinig vogels te zien, maar de zeearend was zo vriendelijk zich ook hier tweemaal te vertonen. Toen we van *De Visarend* nog een stukje naar een klein plasgebiedje liepen, werd er een sprinkhaanrietzanger gehoord. Ik hoorde hem niet, Anke ook niet. Anke merkte op: als ik hem wel hoor, dan is het een snor.

Van hier een stukje naar het zuiden ligt een leuk gebiedje, het Groote Gat. Het ligt niet op de Hellegatsplaten maar in het oude land bij Ooltgensplaat. Ook hier werden wij verwend met nachtegaalgezang. Hier hoorden we de snor, ook Anke en ik.

Tijd voor een culinaire stop bij de Galathese haven ten zuidwesten van Ooltgensplaat. Vanaf deze haven voer vanaf 1935 tot 1965 een veerdienst naar Dintelsas, de haven van Dinteloord. De haven was ook belangrijk voor het vervoer van suikerbieten van Goeree naar de Brabantse suikerfabriek. Waar ooit een

koffiehuis voor de passagiers naar Brabant stond, staat nu het restaurant Sluishaven, waar we met een prachtig uitzicht over het Volkerak appeltaart met slagroom konden consumeren.

Na deze consumptiestop bij de haven ging het door naar de laatste twee stations van de huttentocht, eerst niet naar een hut maar naar een toren. Van de vorige excursie hierheen herinner ik me nog het mooie uitzicht vanaf die toren ten oosten van Ooltgensplaat. Helaas, hij was gesloten. Elementen van de constructie zouden niet helemaal betrouwbaar meer zijn. Ook wij vonden het niet verantwoord om met een gezelschap ornithologische zwaargewichten het noodlot te tarten. We liepen maar een stukje verder richting het Hellegat. Daar zagen we nog een mooie kiekendief. Iemand had graag een blauwe gezien, maar hij had de kenmerken niet. Het was dubbel en dwars een mannetje bruine kiekendief. Iemand grapt: "biologisch bruin-volkoren, maar wel ongesneden". Ik weet niet wat er in de koffie had gezeten.

De afsluiting van de tocht was bij de mooie hut *De Zwartkopmeeuw*, een stuk lopen vanaf de weg. Leuk was dat we daar eindelijk ook een braamsluiper hoorden en, als mooie afronding van deze dag, de koekoek. Twee jaar geleden telde de lijst 67 soorten, waarvan als laatste de zwartkopmeeuw. Dit jaar waren het 69, maar zonder die bijzondere meeuw. Mij zegt dat niet zo veel. We hebben ons over heel veel moois kunnen verwonderen en het was nog gezellig ook. Daar gaat het mij om. Over de terugreis valt gelukkig niets te vertellen. Ik ben bang dat ik Jaco met dit verslag wel een beetje jaloers maak.

Reinier de Man

Graspieper, foto: Erik Fleur

Lepelaar, foto: Eke van Batenburg

Kluten, foto: Eke van Batenburg

Berkenwoudse Driehoek

Het is 28 april, de dag na Koningsdag, en wij staan vroeg op teneinde om zeven uur te vertrekken naar de Berkenwoudse Driehoek. Peet en Sander hebben de excursie voorbereid en wachten al op de parkeerplaats. Ik bespeur wat lichte zenuwen bij de heren...

Deelnemers zijn: Peet, Sander, Marlies, Roellien, Eke, Leo & Esther, Marjan & Jan, Monique, Erik, Rob, Liesbeth, Marcel en Anke.

We vertrekken met vier auto's. Nadat alle auto's in eerste instantie verkeerd gereden zijn, arriveren we uiteindelijk in Berkenwoude. Het weertje valt mee, het is droog maar bewolkt, en het waait nog niet.

foto: Monique Verzuu

Over dit gebied: de Berkenwoudse Driehoek ligt ten noordwesten van het dorp Berkenwoude in de Krimpenerwaard. In het westen grenst het aan polder De Nesse, waarbij de Ouderkerkse Landscheiding de grens vormt. Het gebied biedt prachtige doorkijkjes over polderland, rietpercelen, houtkades en wat eendenkooien. De door turfstekers afgegraven veenpartijen en de overal opdoemende bosschages zorgen voor extra variatie. Door vernatting veranderen de geplagde percelen en oevers in soortenrijke vochtige hooilanden.

Gelukkig waren we door de heren gewaarschuwd voor deze natte toestanden en zijn we alle modderige delen zonder natte voeten doorgekomen. Leo houdt de soortenlijst bij en de soorten vliegen figuurlijk om z'n oren. Het landschap is prachtig en afwisselend. Het ene moment lopen we naar weidevogels te speuren, om vervolgens weer meer zangvogeltjes te horen. We klimmen over hekken, passeren bruggetjes of staan daar bovenop met z'n allen van het landschap te genieten. Inmiddels voelen we ook de kracht van de zon, net op het punt waar Sander en Peet een pauze hadden ingelast. We hebben ruim tienduizend stappen erop zitten. Tijd voor een zelf meegebrachte kop koffie en een boterham. We warmen lekker op en vervolgen onze weg na een korte pauze.

Rietvink rups,

foto: Eke van Batenburg

Tussen de natte weilanden lopend zien we opvallend veel tapuiten. Ze zijn gelukkig niet echt schuw en we kunnen ze in de scoop goed zien.

Tapuiten, foto: Erik Fleur

Sommige dieren zijn wat opgewonden met of zonder jongen. Zo zien we ook een haas die het aan de stok heeft met wat scholeksters en een kievit. Met Marlies loop ik achteraan als zij ineens een steltloper ziet dat haar wat vreemd aan doet. Er passeren wat mogelijkheden de revue, Anke houdt het op een witgatje, maar Marlies is niet overtuigd. Wat het dan wel is, blijft nog even onzeker. We vervolgen onze weg, maar dan worden we teruggewenkt door het groepje rond Anke en Peet. Er is een bosruiter gezien! Waarschijnlijk is dit de vogel die eerder wegvloog. Nu zijn alle partijen het eens: geen witgatje, maar een echte bosruiter.

De zwarte-sternroute heet natuurlijk niet voor niets zo en stiekem hopen we dat we ze gaan zien. De eerste visdiefjes zien we wel. Anke vertelt ons dat als de visdiefjes terugkomen, de (broed)eilandjes voor de zwarte sterns worden geplaatst. De zwarte stern komt iets later terug. De eilandjes worden aan het einde van het broedseizoen weggehaald, zodat ze niet door andere vogels ingenomen worden. Als we bij het kijkscherm aankomen, zijn ze jammer genoeg nog niet geplaatst. We zien wat omheinde plekken in het water en wellicht worden hier dan later de eilandjes geplaatst. Nu zijn we te vroeg. Je kunt je voorstellen dat de zwarte stern het hier goed naar z'n zin heeft. Kleine visjes, insecten zoals libellen dienen als voer voor de jongen. Marlies ziet nog een veldje krabbenscheer. Hier blijkt de zwarte stern graag zijn nest van te maken. Weliswaar is het een vogelexcursie, maar ook op bijzondere planten worden we gewezen. Als we iets zijn, zijn we natuurliefhebbers. Zo wijst Anke ons op de échte koekoeksbloem. De bloem behoort tot de anjerfamilie en dat kun je goed zien aan de bloemblaadjes. De meestal roze bloem heeft vijf kroonbladen, die onregelmatig vierspletig zijn.

Als we even later een picknicktafel met bank tegenkomen, wordt er alsnog een korte pauze ingelast. Het is vanaf dat punt nog ongeveer 45 minuten lopen naar de auto, maar dat kan met vogelaars zomaar wat langer duren. Met Peet, Leo en Esther voorop gaat het nu toch wat sneller. We staan nog wel even stil om naar een kiekendief te kijken die een kraai verjaagt. Bij de auto aangekomen worden de schoenen/laarzen afgeklopt en rijden we naar Het Schapenschuurtje in Berkenwoude. We zitten buiten, maar het is gelukkig droog. Er is lekkere koffie en thee en de taartjes die ze zelf maken, smaken goed. Een eenvoudige en gezellige plek om even bij te komen en te praten.

Het plan is om hierna naar de Zevenhuizer Plas te gaan. Door kleine dorpjes, smalle straten en over dijken bereiken we ons doel. Een beetje vreemd gebied met drie hoge appartementengebouwen rechts, maar een veelbelovende plas aan de linkerkant. Het weer slaat helaas om en er steekt een harde wind op. De vogels houden het ook wel voor gezien en klampen zich waarschijnlijk vast onderaan de rietstengels om niet weg te

Rietzanger, foto: Erik Fleur

waaien. We horen en zien nog wel wat enthousiaste rietzangers en een snor. We hopen nog even op een glimp van de ijsvogel die een van ons misschien gezien heeft. De oeverwand aan de overkant laat inderdaad een aantal mogelijke nestingen zien, maar helaas geen ijsvogel meer, alhoewel vliegend gespot door Erik. Dit gebied is bij andere weersomstandigheden zeker nog een poging waard. Vrij makkelijk te bereiken en de 'belofte' van ijsvogels, baardmannetjes en woudaap maken het erg aantrekkelijk. Op de parkeerplaats nemen we afscheid en bedanken onze excursieleiders Sander en Peet. Goed gedaan mannen en dank voor deze gezellige dag!

Monique Verzuu

Willeskop

Als we 's ochtends vroeg op zaterdag 11 mei over het toegangshek naar het natuurgebied Willeskop klimmen, onder toezien oog van een verdwaalde muskuseend, horen we ze al krijsen: de tientallen visdiefjes die op de kale eilandjes broeden aan de overzijde van het eerste meertje. Vol bewondering kijken we – Anke, Arthur, Eke, Erik, Frank, Jaco, Marianne, Monique, Peter en Sander – hoe de ranke vogels sierlijk langs elkaar heen vliegen, "bidden", keren en plotseling in het water duiken. We staan aan het begin van een eeuwenoude kade die, begroeid door wilgen en elzen, een wandelroute vormt door een gevarieerd landschap van waterpartijen, bloeiende weides, moerassen en akkers. In 2002 werd dit natuurgebied, Willeskop, vanuit ruilverkaveling omgevormd tot een waterrijk natuurgebied. Staatsbosbeheer zorgt voor schoon water en droogvallende oevers. Hierdoor hebben veel vogels het gebied inmiddels ontdekt als rust- en broedplaats.

Grauwe ganzen, krak- en kuifeenden staan aan de overkant van het water, ertussen scharrelt een witte kwikstaart en nu horen we ook de rietzanger luid en duidelijk roepen achter ons in het struweel. Vol verwachting lopen we het wandelpad op. Tjiftjaf! Tuinfluiter! Alleen Erik kijkt enigszins beteuterd, hij is de batterijen van zijn camera vergeten. Maar het vroege zonnetje lonkt, er vliegen boerenzwaluwen over, en Erik besluit van de nood een deugd te maken en de rest van de dag 'in het moment' te leven. Langzaam en aandachtig lopen we de Noordzijdse kade af en worden op onze wenken bediend. Rechts in het pas gemaaide weiland schittert een grote zilverreiger. Enkele grutto's prikken in de natte grond, een tureluur loopt langs de sloot. Jonge kievitjes rennen rond. Het ouderlijk toezicht lijkt hoog in de lucht. En zien we daar in de verte een regenwulp!? Of is het een wulp? De kromme snavel lijkt relatief kort (helaas wordt er geen wulp bijgeleverd als vergelijkingsmateriaal), op de kop lijkt een

foto: Anke Burgers

kruinstreep zichtbaar, maar moeilijk te zien op deze afstand. We besluiten de regenwulp het voordeel van de twijfel te geven. Een stukje verderop ontdekken we met de scoop in het slik aan de overkant van het water een oeverlopertje. Er vlak naast ook een kleine plevier. Dan komt een bruine kiekendief in glijvlucht over de rietlanden aanzet. Ze gaat bovenin een struik zitten en speurt de omgeving eens goed af. Plotseling is daar ook nummer twee. Klapwiekend neemt hij op haar plaats, ze gaan toch niet... jawel! Op gepaste afstand kijken we toe hoe zich in enkele seconden het wonder tussen twee kieken voltrekt.

Bruine kiekendief man, foto: Arthur Staal

Nog maar nauwelijks op adem gekomen dient zich voor ons het volgende vraagstuk alweer aan. Eke ontwaart in de verte een witte vlek in een boom. Door de scoop zien we al snel dat het een roofvogel is. Maar welke? Kunnen buizerds zo wit zijn? Een snelle check met beeldmateriaal op internet leert dat dit inderdaad kan!

Langs de houtkade is genoeg te beleven. Er vliegen twee lepelaars voorbij. We horen vinken, koolmezen, winterkoninkjes, een putter, en ook de zwartkop (of de tuinfluiter, daar willen we vanaf wezen). Zo naderen we de uitkijktoren naast de oude eendenkooi. Rietgors, grasmus en staartmees melden zich in de bomen en struiken langs het water.

Het is tijd voor een broodje en krijgsberaad: gaan we ook het tweede deel van de route lopen over de Bloklandse dijk? Of verplaatsen we ons naar het Doove Gat bij Haastrecht? Het grote meer voor ons lijkt immers niet veel nieuwe vogelsoorten meer te beloven. Er zwemt weliswaar nog een smient, maar verder vooral grauwe ganzen, kuifeenden en futen. Anke pleit ervoor om ons te laten verrassen door het tweede gebied van Willeskop. Arthur wil even rusten en laat weten dat hij wel op ons wacht. Dan komt er een vogelaar aangebangerd. Die heeft verderop tapuiten gezien, een roerdomp gehoord en een spotvogel... Een spotvogel!? Arthur springt op: ik ga mee, die spotvogel moet op de foto!

Het pleit is beslecht, we gaan verder, eerst langs het rietpad. Een paar zwarte sterns vliegen over. "En wat is dat,", roept Peter, "die snelle sikkels door de lucht?" Een boomvalk! De rover gaat verderop in (waar anders) een boom zitten, zodat we hem goed kunnen bekijken, met zijn zwarte baardstreep en rode broek. De rest van de middag zullen we de boomvalk regelmatig zien jagen boven het gebied. Een schitterend gezicht.

Dan rechts de hoek om de Bloklandse dijk op, de andere houtkade waarlangs Willeskop ligt. Op het akkerland links foerageren, zoals beloofd, de tapuiten. We bewonderen de prachtige levendige vogels met hun zwarte wenkbrauwstreep, blauwgrijze vleugels en rossige keel. Verder op het akkerland groepjes hollenduiven.

Aan de andere zijde van de houtkade zien we hoe mooi grasland is als het niet wordt gemaaid: zo kleurrijk met koekoeksbloemen en wilde margrietten. Frank kijkt zijn ogen uit: "het miegelt hier van de kleine vogeltjes". In de verte roept de koekoek. Die wil Frank ook zien: hij looft een rondje uit als iemand hem ook de koekoek kan tonen. Dus die zetten we even voor Frank in de scoop, bovenin de verre boom. Voor de zekerheid komt de koekoek vervolgens ook nog even naar Frank toe gevlogen en showt zich vlakbij in vol ornaat.

Koekoek, foto: Arthur Staal

De ogen zijn niet alleen op de lucht gericht. We zien een (heel) grote zadelzwam, viervleklibellen en Erik spot zelfs een smaragdlibelle. Ook passeert ons een gezin van een Canadese gans en een grauwe gans met zes jongen.

Bijzondere familie, foto: Anke Burgers

Aan de oostzijde van Willeskop scannen we het boerenlandschap. Er ligt een grote hoop aarde of mest. Daar zouden best vogeltjes op kunnen zitten. Nee maar, daarachter steekt de kop en hals van een reiger bovenuit... De hals is roodbruin, grijs gestreept... Een purperreiger? We roepen elkaar, zetten snel de scoops op. Jawel, een prachtige purperreiger. Hij vliegt op en verdwijnt langzaam zwenkend in de verte achter een tractor.

Terwijl we de purperreiger nog nakijken, komt Sander aangerend. Hij hoorde in de achterhoede een roerdomp woempen en zag hem vervolgens voor zijn ogen opvliegen. Geen wonder dat hij opgetogen is. We lopen terug, deze vogel is helaas gevlogen. Maar Sander heeft hem fraai gezien!

We draaien weer naar rechts de dichtbegroeide Noordzijdse kade op. En daar is hij dan, luid en duidelijk! We horen de gevarieerde zang van de spotvogel. Met de karakteristieke explosieve uithalen, als van een plastic bad-eendje, tussendoor. We sluipen dichterbij, Arthur en Sander voorop met hun camera's in de aanslag. We hebben het gevoel dat we de spotvogel bijna kunnen aanraken, zo dichtbij klinkt de heldere zang. Maar waar zit ie? Hoe goed we ook zoeken, we zien hem niet boven het loofdek. Tijd voor een rustpauze in de schaduw onder de uitkijktoren. Behalve voor Arthur, die blijft nog even speuren op de kade. In de verte horen we hoe de spotvogel zich vrolijk maakt om die vogelaar met zijn camera onder de boom. Nu ja, horen is ook scoren!

Het laatste stuk terug genieten we van het mooie landschap, de zon en de vlinders. We pikken nog (de zang van) de kleine karekiet en de Cetti's zanger op. We speuren het water nog een keer af naar de zomertaling die hier de vorige dag is waargenomen. Maar die laat zich niet zien. Ach, er moet ook wat te wensen overblijven!

Tuisgekomen stuurt Erik zijn eerste foto van de dag: van een koud flesje bier. Welverdiend na een prachtige vogelexcursie.

Jaco van Rijn

Een avond naar de Ganzenhoek

De Ganzenhoek bij de Wassenaarse Slag is een deelgebied van Meijndel, een uitgestrekt duin- en natuurgebied ten noorden van Den Haag. Het noordelijk deel van de Ganzenhoek wordt beheerd door Staatsbosbeheer, de overige deelgebieden door Dunea. Het is een waterwingebied (geweest).

foto: Anke Burgers

Woensdagavond 1 mei arriveert om zeven uur uit Leiden een klein groepje van acht vogelaars: organisator Stan, Anke, Mieke, Niels, Monique, Reinier en Esther, en uit Den Haag Marianne. Het was een warme dag in de stad, maar nu zijn we aan zee, het is hier kouder en we trekken direct al onze jassen aan. Onze nachtegalenexcursie – want zo heet deze excursie – begint met een luid concert van deze zangvogels. Wonderbaarlijk is hun repertoire, met klokken en fluiten en nog zo meer. De mannetjes lokken met hun gevarieerde zang de vrouwtjesvogels om een nest te maken en voor nageslacht te zorgen. De nachtegalen blijven in het struikgewas; we zien ze de hele avond niet. Vanaf de parkeerplaats lopen we over slingerende bospaadjes de deels oranje paaltjesroute en horen we de geluiden en zang van de roodborstjes, zwartkoppen, de vinken en de tjiftjaf. Weer verder en terwijl we wat hoger uitkijken over de duinvalleien, klinkt de weemoedige zang van de fitis; eenmaal zien we een roodborsttapuit in de top van een boom. Een buizerd spotten we ver weg. Af en toe verdwijnen kleine vogeltjes, meest fitis. Diep in de struiken nog een winterkoninkje. We passeren een gebiedje waar het ritselt van de fitissen. De zon staat laag lichtgeel aan de hemel, het is een beetje mistig en het wordt echt fris. Mutsen

vergeten!

We genieten van de uitgestrektheid van het gebied en de prachtig gekleurde luchten.

Bij de sprookjesachtige plassen her en der de eendjes: kuif-, tafel-, dodaars en maar twee ganzen, Canadese ganzen, op de Ganzenplas.

Met een boog lopen we terug op het fietspad, opletten voor de racefietsers, die zijn er wel! We dachten dat de vogels gestopt waren, maar neen: plotseling zingen ze om het hardst in een bosje: een Cetti's zanger, een nachtegaal en een vink, zonder echt op elkaar af te stemmen. Even verder bij een volgende plas achter ons een geluidsgordijn van boomkijkers, mysterieus in de ingevallen avond. Het is nog wachten op de heksen. Terug bij de bijna lege parkeerplaatsje de zang van toch wel de mooiste nachtegaal van deze avond. Hij laat zich graag horen en wij luisteren aandachtig.

We nemen afscheid van elkaar na deze wonderschone avond en rijden terug in onze auto's naar Leiden en Den Haag.

Terug in Leiden is de zomeravond nog zwoel.

Esther de Lange

Mutaties ledenadministratie KNNV

Nieuwe leden:

mevr. C.J.M. Bussmann
dhr. G. van Duijn
mevr. T. Lubbe
mevr. A.E. Pieterse
mevr. M. van Schaik
dhr. B. van Veen

Rectificatie:

dhr. G.F.P. Zuyderhoudt is niet uitgeschreven

Overleden:

mevr. I. Coesel

De KNNV-afdeling Leiden e.o. is opgericht op 27 december 1901 en heeft tot doel om natuurbeleving, -onderzoek en -bescherming in verenigingsverband te bevorderen. Dit gebeurt in hoofdzaak door middel van excursies, lezingen en werkgroepen. Het lidmaatschap van de afdeling houdt automatisch in dat men ook lid is van de landelijke KNNV, wat de mogelijkheid biedt deel te nemen aan kampen en reizen. De contributie voor gewone leden van onze KNNV-afdeling bedraagt momenteel: € 42,- per jaar, voor huisgenootleden: € 12,- en voor jongeren tot 31 jaar: € 23,-. Donateurs wordt minimaal € 17,- per jaar gevraagd. Leden en donateurs die aangeven dat zij de periodieken uitsluitend digitaal willen ontvangen, krijgen € 7,- korting op hun jaarlijkse contributie. (Dit geldt uiteraard niet voor huisgenootleden omdat zij geen aparte periodieken ontvangen.)

Contributies kunnen worden overgemaakt op bankrekeningnummer NL90 TRIO 0254 6191 50 t.n.v. Penningmeester KNNV-afd. Leiden.
Opzeggingen dienen vóór 1 november van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin het lidmaatschap niet meer gewenst is, te worden gemeld aan Marco Witte: ledenadministratie@leiden.knnv.nl (postadres zie hieronder).

KNNV-bestuur

- Voorzitter: Leo Jalink, Jan Vermeerlaan 33, 2343 CT Oegstgeest,
T 071-51.56.768, voorzitter@leiden.knnv.nl
- Secretaris: Frank Kooper, Annelien Kappeynestraat 15, 2331 RZ Leiden,
T 071-57.68.199, secretaris@leiden.knnv.nl
- Penningmeester: Eke van Batenburg, Zocherstraat 5, 2321 EE Leiden,
T 071-57.67.174, penningmeester@leiden.knnv.nl
- Ledenadministratie: Marco Witte, Lebeauhof 38, 2316 LB Leiden,
T 071-73.70.369, ledenadministratie@leiden.knnv.nl
of mcwitte@xs4all.nl
- Algemeen bestuurslid: Stan van der Laan, Leidseweg 394, 2253 JP Voorschoten,
T 071-53.22.130, stanvanderlaan@casema.nl

Vertrouwenspersoon:

Jeannette Teunissen, Betje Wolffstraat 9, 2331 DR Leiden,
T 071-88.86.585, knnvleiden5@gmail.com

KNNV-werkgroepen

- Plantenwerkgroep: Koen van Zoest, Onafhankelijkheidsweg 84, 2332 ZT Leiden,
T 071-57.68.943, vanzoest@planet.nl
- Mossenwerkgroep: Jeannette Teunissen (adres: zie hierboven)
- Vogelwerkgroep: Anke Burgers, Ravelstraat 3, 2324 XX Leiden,
burgersaa23@gmail.com
- Paddenstoelenwerkgroep: Leo Jalink, leo.jalink@naturalis.nl
- Natuurbeschermings- commissie: vacature

Bladgroen

Verschijnt drie maal per jaar (eind januari, eind mei en eind oktober), Redactie vanuit KNNV: Jan Westgeest, Burg. de Kempnaerstraat 33, 2252 VK, Voorschoten, T 071-56.12.894, knnvleidenwebmaster@gmail.com (en vanuit IVN: Peter van den Berg en Hans ter Mors)

Website: <https://leiden.knnv.nl>

Hebt u een mooie foto, een verhaaltje of waarneming voor de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving, stuur het naar de webmaster: knnvleidenwebmaster@gmail.com

Kopij voor Bladgroen via e-mail: knnvleidenwebmaster@gmail.com

- Sluitingsdatum Bladgroen 25'1: 24 december 2024**
Sluitingsdatum Bladgroen 25'2: 1 mei 2025
Sluitingsdatum Bladgroen 25'3: 1 oktober 2025

Indien onbestelbaar:
Burg De Kempenaerstraat 33
2252 VK, Voorschoten

Kijk ook uit naar de volgende Bladgroen

DRUKKER:
Editoo B.V. te Veenendaal